

Flerkulturelle utfordringer i barneverntjenesten

Høgskolen i Oslo og Akershus, Fakultet for samfunnsfag
Bachelor i barnevern, våren 2017

Eksamenskode:

BVUH3900

Kandidatnummer: 114

Antall ord: 8891

Innholdsfortegnelse

Innledning	2
Bakgrunn for oppgaven og problemstilling	2
Teori og begrepsavklaringer	5
Forventninger av studenter og yrkesutøvere med minoritetsbakgrunn	5
Kultur	7
<i>Kulturelle forskjeller</i>	8
Flerkulturell forståelse	9
<i>Uformell kunnskap og formell kompetanse</i>	10
Anerkjennelse	10
Drøfting	12
Frykten for barnevernet	13
Bruk av tolk	13
Profesjonalitet	15
<i>Teori versus praksis</i>	15
Språk er kultur - Å frata klientens identitet	17
<i>Kulturell forforståelse</i>	18
Profesjonell- og egenidentitet	19
<i>Hjelper og kontrollør</i>	21
Avslutning	23
Litteraturliste:	25

Innledning

Bakgrunn for oppgaven og problemstilling

Lov av 17.juli.1992 nr.100 om barneverntjenester (barnevernloven - bvl) går ut på å sikre barn og unges levetilstand slik at de vokser opp under trygge oppvekstvilkår (bvl §1-1). Lovens bestemmelser gjelder for barn som oppholder seg i Norge (bvl §1-2). Det vil si at både etnisk norske barn og barn med flerkulturell bakgrunn har like rettigheter og rett til hjelp og omsorg til rett tid, så lenge de er bosatt i landet. Mitt fokus er først og fremst på barn med flerkulturell bakgrunn, som jeg i oppgaven ofte refererer til som klient.

I løpet av 2015 var det 53 440 barn med barnevernstiltak, basert på tall hentet fra Statistisk Sentralbyrå.¹ 13 750 av dem var barn og unge med innvandringsbakgrunn, enten innvandrere selv eller norskfødte med innvandrerforeldre. SSB påpeker at forskjellen mellom barn fra ikke-europeiske land og barn uten innvandrerbakgrunn er større enn mellom barn fra EU og etnisk norske barn. Flere omsorgstiltak ble igangsatt hos barn uten innvandrerbakgrunn, mens barn med innvandrerbakgrunn fikk andre former for hjelpetiltak. SSB nevner ikke hvorfor det er en slik forskjell i antall tiltak mellom disse barna. Kanskje kultur og språk kan ha en påvirkning på skillet mellom barna og barnevernets avgjørelser angående dem.

For å oppfylle barnevernlovens formål, er det viktig å gjøre det som skal til for å lytte til alle parter slik at samarbeidet blir bra. Når to kulturer møtes er det viktig å være klar over det, istedenfor å benekte den kulturen en ikke er kjent med (Bennett 1993, sitert fra Salole 2013, 66). Klientens kultur skal anerkjennes og respekteres. Å kunne relatere seg til den andre, og se saken fra flere sider for å få til en form for integrering av flere kulturer, kan være nyttig i møte med mennesker i feltet (Ibid, 67). Ved å ha en positiv innstilling til det ukjente, blir det lettere å få forståelse for den andres kultur og danne et godt grunnlag for videre samarbeid.

Yrkesutøvere med minoritetsbakgrunn er ettertraktet innenfor feltet på grunn av barnevernets behov for økt kulturell kunnskap og kompetanse som angivelig skal reflektere vårt samfunn (Sajjad 2016, 1). Den uformelle kunnskapen en yrkesutøver med flerkulturell bakgrunn kan bidra med er blant annet livserfaringer, verdier og personlige egenskaper som kan være nyttig

¹ <https://www.ssb.no/sosiale-forhold-og-kriminalitet/artikler-og-publikasjoner/kvart-fjerde-barn-i-barnevernet-har-innvandrerbakgrunn> (27.3.2017)

innenfor feltet (Ibid, 1). Utfordringen er hvordan denne kunnskapen kan tas i bruk for å få en positiv innvirkning og økt handlingskompetanse innenfor barnevernsfeltet.

Som en barnevernspedagog-student med flerkulturell bakgrunn, har jeg undret meg over hva jeg kan gjøre for å bidra til bedre kommunikasjon med fremtidige klienter med samme bakgrunn, og sørge for at de blir hørt slik at tiltak som best passer deres situasjon blir igangsatt. Samtidig er jeg bevisst på at det finnes utfordringer relatert til anvendelse av egen uformell kunnskap innenfor feltet, det gjelder blant annet bruk av eget morsmål i møte med klienter. Det finnes mange definisjoner på begrepet “morsmål”. En av dem er at det er et språk man lærer veldig tidlig i livet.² Definisjonen jeg har valgt å bruke er at det er det språket foreldrene bruker i kommunikasjon med sitt barn i hjemmet. Tospråklighet, å vokse opp med innflytelse fra mer enn ett språk, blant barn og unge i dagens samfunn er ganske vanlig. Selv identifiserer jeg meg med to helt ulike språk, og har behersket to språk relativt godt helt siden barndommen av. Likevel vil jeg i min oppgave fokusere på klienter med et morsmål som ikke er norsk. Dette er tema jeg skal ta for meg i teksten, samtidig som jeg skal trekke sammenligninger mellom Norge og Vietnam, fordi jeg selv er etnisk vietnameser.

Som student mener jeg at praksisperioden er gull verdt. Vi får muligheten til å lære, utforske og få et innblikk i hvordan det er å ta del i klienters hverdag. Ved å ta del i deres liv lærer vi å kjenne, forstå, og å se ting fra andre perspektiver. Å være i direkte kontakt med klienter fremmes utviklingen av vår kunnskap og kompetanse. Den lærdommen som tas med videre i arbeidslivet definerer tross alt oss som individer og fagpersoner.

I løpet av min praksisperiode på en psykiatrisk behandlingstilstand for barn og unge, har jeg opplevd etniske og kulturelle ulikheter mellom meg og klienter. Jeg opplevde genuin nysgjerrighet fra noen av barna som oppholdt seg på institusjonen. De stilte spørsmål og var ivrige til å finne ut mer om den vietnamesiske estetiske kultur og min språkbakgrunn. For noen av barna var min flerkulturelle identitet en faktor som bidro til å bygge relasjonen vår videre, mens for andre hadde den lite betydning. Det var også hendelser der barn utfordret og testet min profesjonalitet ved å skrike utsagn som “din jævla utlending”, og “dra tilbake dit du kommer fra”. Jeg lærte meg hvordan jeg skulle oppføre og reagere i møte med de ulike holdningene klientene hadde overfor meg og min flerkulturelle bakgrunn.

² <https://www.udir.no/laring-og-trivsel/minoritetsspraklige/minoritetsspraklige---hva-ligger-i-begrepet/> (18.4.2017)

Ulikhetene har skapt undring, interesse og nysgjerrighet over hvordan jeg skal oppføre meg profesjonelt i samhandling med klienter med samme etnisitet som meg selv. Med dette som utgangspunkt er min problemstilling følgende:

Hvilke muligheter og utfordringer har en barnevernspedagog med flerkulturell bakgrunn i møte med klienter med lik etnisk og språklig bakgrunn?

I løpet av utdanningen har det vært fokus på klienter som er ulik oss, men jeg synes ikke fokuset på de som er lik oss har vært tilsvarende stort. Oppgaven fokuserer ikke bestemt på psykiatri som handlingsarena, men heller på alle arenaer der barnevernspedagoger arbeider. Grunnen til det er at jeg mener temaene er mer omfattende enn som så, og er relevant i alt arbeid med mennesker der det er mulighet for møter med klienter med samme etniske bakgrunn som en selv.

Jeg fikk inspirasjon fra en artikkel skrevet av forsker og sosialantropolog, Torunn Arntsen Sajjad. Sosialantropologi er et fag innen samfunnsvitenskap, som går ut på å studere de sosiale og kulturelle sidene ved det menneskelige samfunn.³ Med det som utgangspunkt, har hun tatt for seg minoriteters uformelle kunnskap, og utdanningens mangel på vektlegging av hvordan yrkesutøvers egenskaper og ferdigheter kan brukes i feltet.

I oppgaven skal jeg ta for meg flerkulturelle muligheter og utfordringer i barneverntjenesten som en barnevernspedagog med flerkulturell bakgrunn i møte med klienter med samme etnisitet og språkbakgrunn kan ha. Dette gjøres ved at oppgaven inndeles i to hoveddeler. Den første delen fokuserer på teoretiske perspektiver og begreper. Her tar jeg for meg artikkelen nevnt overfor, samt begreper jeg tenker er relevante og viktige for å få en bedre forståelse av min tankeprosess rundt denne oppgaven. Den andre delen inneholder drøfting av mulige temaer som kan dukke opp i møte med klienter med minoritetsbakgrunn. Her nevnes både risikoen av å la en tredjepart ta del i møte mellom barnevernspedagog og klient, og også hvordan jeg som barnevernspedagog er nødt til å være bevisst på hvordan min forforståelse, kultur og holdninger kan påvirke samspillet mellom meg og klienten. Avslutningsvis tar jeg opp hvilke eventuelle konklusjoner jeg har kommet fram til.

³ <https://snl.no/sosialantropologi> (18.3.2017)

Teori og begrepsavklaringer

Muligheter og utfordringer som kan oppstå i møte med klienter med minoritetsbakgrunn for en barnevernspedagog som selv har flerkulturell bakgrunn, er mange. Derfor har jeg valgt å skrive om den vitenskapelige forskningsartikkel skrevet av Sajjad i et forsøk på å gi et bredt nok perspektiv på hva som inspirerte meg til å skrive om lik etnisitet og språkbakgrunn mellom barnevernspedagog og klient.

Grunnen til at jeg har tatt med disse begrepsavklaringene er fordi jeg mener de er aktuelle og relevante begreper som stadig dukker opp i forbindelse med det å være flerkulturell og minoritet. Alle har sin egen vri på hva de legger i disse begrepene, og mye av det er basert på hvilken kontekst de blir brukt i. Målet med begrepsavklaringene er for å danne en felles forståelse på hvordan begrepene blir brukt i denne sammenhengen. For å få en ide om hva *flerkulturell* kan være, er det viktig å klargjøre hva man legger i ordet *kultur*. Forskjellen på *uformell kunnskap* og *formell kompetanse* sammenlignes, i tillegg til at viktigheten av *anerkjennelse* i arbeid knyttet til barneverntjenesten belyses. Andre begreper defineres også underveis, men disse er så sentrale for min oppgave at jeg har valgt å avklare disse noe grundigere enn andre.

Forventninger av studenter og yrkesutøvere med minoritetsbakgrunn

Artikkelen “Uformell kunnskap og formell kompetanse blant studenter og yrkesutøvere med minoritetsbakgrunn” (Sajjad 2016) tar utgangspunkt i studenters evaluering av et prosjekt kalt Studentmangfoldsprosjektet, satt i gang av HiOA i 2011.⁴ Prosjektet gikk ut på å rekruttere flere studenter med minoritetsbakgrunn innenfor barnevernsfeltet, fordi denne gruppen har «tilleggs kvalifikasjoner i form av språklig og kulturell kompetanse som er nyttig for barnevernfeltet» (HiOA, sitert i Sajjad 2016, 1).

15 studenter deltok i prosjektet. Metoden for å velge ut disse var å basere det på deres arbeidskrav og skriftlige eksamener, altså deres skriftlige ferdigheter i norsk (Sajjad 2016, 2). Studentene ble definert som flerkulturelle fordi de ikke mestret norsk skriftlig. Allerede her får vi et inntrykk av språkets betydning i en kulturell kontekst. Det ble antatt at studenter med grammatiske feil og ukorrekt setningsoppbygging mest sannsynlig var flerkulturelle, men det

⁴ <https://blogg.hioa.no/mangfold/studentmangfoldprosjekt-ved-hogskolen-i-oslo-og-akershus/> (3.3.2017)

viste seg at deres skriftlige ferdigheter ikke nødvendigvis reflekterte deres etniske opprinnelse. For noen var det fordi de manglet norskopplæring, mens for andre var det rett og slett en sak om dårlige læringsmetoder (Ibid, 2).

Uavhengig av grunn, virker det som deres skriftlige resultater reflekterer en mangel på forståelse av det teoretiske aspektet som barnevernet er bygget på. Det får meg til å undre over hvor utfordrende det kan være for klienter, og andre uten samme utdanning og fagkompetanse, å forstå barnevernets formål, tankegang, og handlingsgrunnlag.

Sajjad formidler videre at flerkulturell kompetanse innenfor barnevernsarbeid er viktig, men at utdanningen mangler fokus på hvordan studenter med minoritetsbakgrunn kan ta i bruk deres flerkulturelle kunnskap i praksis (Sajjad 2016, 2). Studentene som deltok i prosjektet bekreftet hennes utsagn. De ble ikke spurt av HiOA om de hadde tilleggskvalifikasjoner som kunne bidra i praksisfeltet. Kravene ga studentene antatt kompetanse som ikke stemte overens med deres personlige erfaringer, og de visste ikke hvordan det skulle tas i bruk (Ibid, 3). Mange av studentene så på deres flerkulturelle bakgrunn og tospråklighet som en ulempe. De mente at å være en barnevernspedagog med minoritetsbakgrunn ble så lite tematisert i utdanningen, at de ikke hadde nok grunnlag til å se på det som en mulig fordel.

Studentene påpekte at ens etnisitet ikke automatisk tilsvarer rettferdig behandling av en annen med samme etnisitet og språkbakgrunn (Sajjad 2016, 4). Rasistiske, diskriminerende og negative holdninger finnes blant minoritetsgrupper innenfor barnevernsfeltet også, selv om det er en profesjon som tar utgangspunkt i å bedre klientens hverdag. Vi er mennesker med egne tanker, meninger og syn, det er ikke noe som tilsier at å ha minoritetsbakgrunn tilsvarer nøytral og rettferdig behandling av andre minoritetsgrupper.

Å reflektere over mulige fordeler og egenskaper studentene kunne tilby innenfor barnevernet, ga de et utgangspunkt for å trekke inn verdier i ulike kulturer og et innblikk i deres egne oppvekstvilkår (Sajjad 2016, 4). Det kom fram at deres flerkulturelle bakgrunn kunne bidra med en dypere forståelse for ulike former for barneoppdragelse, kulturelle verdier, og evne til å identifisere problematiske situasjoner i form av integrering, identitet og tilpasningsvansker.

Et annet tema som ble tatt opp var om flerkulturelle barnevernspedagoger skulle kommunisere på norsk eller morsmål i møte med klienter med samme språkbakgrunn (Sajjad,

5). Det var splittet mening om morsmål bør brukes i møte med klienter, eller om en skulle forholde seg til norsk og heller bruke tolk. Det studentene var enige om var at det var lite tematisert i utdanningen, og har derfor skapt usikkerhet.

Avslutningsvis skriver Sajjad at alle kan ha en form for uformell kunnskap som er relevant i et flerkulturelt samfunn (Sajjad 2016, 5). Ens personlige kompetanse betyr ikke nødvendigvis ens etnisitet, men også geografiske oppvekstmiljø. Å vokse opp i et lokalsamfunn med et mangfold av ulike etnisiteter og kulturer kan også medbringe erfaringer som er nyttig videre i arbeidslivet. For at studentene skal være bevisst og ta i bruk deres personlige kunnskap, er det viktig at utdanningen hjelper med å reflektere over deres uformelle kunnskap, slik at det fører til bedre handlingskompetanse i praksis (Ibid, 5).

Kultur

Begrepets opphav stammer fra det latinske ordet “colere”, som betyr “å dyrke”, med andre ord: menneskeskapt (Salole 2013, 53). Det er en form for fellesbetegnelse på hvordan mennesker tolker, forstår og organiserer omverdenen (Ibid, 53).

Kultur er grunnleggende, men samtidig vanskelig å sette fingeren på. Begrepet blir ofte tatt i bruk i dagligtalen, men i mange forskjellige kontekster. Innenfor yrkesgrupper som barneverntjenesten og sosialhjelp, hevdes det at begrepet har blitt brukt så aktivt at den opprinnelige definisjonen er uklar (Al-Araki 2007, 37).

Basert på en beskrivende kulturforståelse er kultur historisk forankret, og noe vi lærer i samfunnet (Dahl 2013, 35). Lærdommen blir til handlingsrammer, normer, verdier og regler for hvordan en skal oppføre seg og er hva det samfunnet regner som normal handlingsmåte. Dette viderefremmes, arves og utvikles fra generasjon til generasjon (Jensen 2005, sitert i Dahl 2013, 44). Kultur er altså i stadig endring og den forventede oppførselen er ikke den samme nå som den var for 20 år siden (Salole 2013, 53), Mennesker som lever i samme samfunn utvikler ulike syn, de tar med seg det som er relevant, og forkaster det som ikke lenger passer inn (Salole 2013, 37). I nåtidens samfunn er det derfor vanskelig å avgrense mellom hvem som tilhører en bestemt gruppe, og som angivelig skal dele samme syn.

Kultur kan være ens etniske opprinnelse, kjønn og hvilken region man har vokst opp i, men også profesjonsetikk og arbeidets normer og regler er en form for kultur. I tillegg er det

en overforenkling og kategorisering av grupper med mennesker som har individuelle egenskaper, hobbyer og verdier (Salole 2013, 53). Ikke alle individene i en gruppe har samme interesse og holdninger. Beskrivelser av *kultur* er derfor ikke virkelighetsbeskrivelser, men heller generaliseringer som kan bidra til en bedre forståelse av handlinger i praksis (Ibid, 53).

I denne oppgaven brukes begrepet i en samfunnsvitenskapelig og kommunikativ sammenheng. Det vil si at kultur blir brukt som en fellesbetegnelse på mennesker i et meningsfellesskap, som har felles språk, verdier, levemåter og tradisjoner (Johansen 1999, sitert i Dahl 2013, 34).

Kulturelle forskjeller

Hvert individ blir påvirket av kultur på forskjellige måter, og har ofte ulike prioriteringer (Dahl 2013, 49). På en side, kan en person være meget opptatt av familie og venner. På en annen side, kan arbeidslivet være det viktigste for en annen. Likevel, har ethvert samfunn visse felles verdier som ikke nødvendigvis andre kulturer deler. Den nederlandske forskeren, Geert Hofstede, sammenlignet kontraster mellom tendenser, holdninger og verdier i over 50 land (Hofstede 1980, sitert fra Dahl 2013, 49). En av hans hovedkriterier for å definere de forskjellige landenes syn på var samfunnets holdning til *maskulinitet-femininitet* (Hofstede 1980, sitert fra Dahl 2013, 50). De maskuline verdiene er basert på hvor viktig de materielle tingene og penger er for landet, mens det feminine er omsorg, trivsel og livskvalitet (Dahl 2013, 50).

Basert på denne undersøkelsen, ligger Norge langt under gjennomsnittet når det gjelder maskuline verdier, med kun 8 på en skala fra 1 til 100. For å poengtere kontrasten mellom ulike land, velger jeg å sammenligne Norge med et annet land. Med tanke på at mine foreldres opprinnelige opphav, har jeg valgt å belyse forskjellen mellom norsk og vietnamesisk kultur. Vietnam havner på 40 for hvor viktig de maskuline verdiene er (The Hofstede Centre).⁵ Det vietnamesiske syn på maskulinitet er ikke det mest ekstreme, men det er en betydelig forskjell mellom Norge og Vietnam. I Norge legges det vekt på at barn skal få omsorg, tilknytning til sine foreldre og lek. For ett vietnamesisk foreldrepar derimot, kan det å tilbringe mer tid på jobb enn hjemme med sine barn være et tegn på kjærlighet.

⁵ <https://geert-hofstede.com/vietnam.html> (20.3.2017).

I slike tilfeller kan det oppstå forvirring rundt barnevernspedagogens bekymring. Det er viktig å være bevisst på hvilken tilnæringsmetode som blir brukt i møte med mennesker med ulike synspunkt. Det vestlige idealet er å ta i bruk emosjonell kommunikasjon, mens i øst foretrekkes det å heller ha en nøytral kommunikasjon som ikke skaper ubehagelighet (Dwivedi 2002, Mesquita & Walker 2002, sitert fra Salole 2013, 62). Dette kan kalles for emosjonsregler, regler for hvordan en skal håndtere og vise følelser i forskjellige situasjoner (Hochschild 2003, sitert fra Salole 2013, 62). Dette kan være en av grunnene til at klienter med flerkulturell bakgrunn stiller seg uforstående til barneverntjenesten, med tanke på at forventningene der ikke nødvendigvis korresponderer med klientenes komfortsone.

Flerkulturell forståelse

Som tidligere nevnt, ble studentene som deltok i Studentmangfoldsprosjektet plukket ut basert på deres skriftlige ferdigheter. De ble kvalifisert som flerkulturelle ved å ikke mestre norsk skriftlig (Sajjad 2016, 2). Dette fikk meg til å lure på hva det innebærer å være flerkulturell. Begrepet *flerkulturelt* kan knyttes til det å være i stand til å anerkjenne at mennesker er forskjellige, men at det er positivt og er noe vi kan lære av (Kasin 2008, 55). Det er et positivt ladet ord som kan brukes for å vise aksept over det ukjente og fremmede. Samtidig, er det et ord der den normative beskrivelsen ofte tas i bruk. Den normative beskrivelsen framstiller realiteten på den måten en ønsker den skal være, ikke hvordan den nødvendigvis er (Ibid, 55). Det vil si at når en person refererer til en annen som *flerkulturell* er det dennes forventninger til hvordan “den flerkulturelle” burde være.

Artikkelen til Sajjad nevner også at en av grunnene til at studenter med minoritetsbakgrunn er ettertraktet, er for at barnevernet skal reflektere dagens samfunn (Sajjad 2016, 1). Hva vil det så si at Norge er et flerkulturelt samfunn? Øyvind Dahl beskriver det som det norske samfunnets blanding av ulike kulturer og minoriteter (Dahl 2013, 221). Per Inge Båtnes og Sissel Egden (2012) bruker begrepet *flerkulturell* for å omtale et samfunn, institusjoner, organisasjoner eller andre grupper mennesker. Som tidligere nevnt, er den opprinnelige definisjonen på *kultur* at det er noe som skapes, ikke noe man er født med. Det er ikke en medfødt egenskap, men en kunnskap man selv bygger opp. I likhet, blir begrepet *flerkulturell* heller ikke brukt for å karakterisere et enkeltindivid, men for å referere til deres forståelse av et flerkulturelt samfunn (Båtnes 2012, 19). At barnevernsutdanningen søker studenter med

flerkulturell forståelse kan altså bety at de rekrutterer individer med “kunnskap eller kompetanse om samfunn som er preget av kulturelt mangfold” (Ibid, 19). Dette er også definisjonen jeg velger å bruke når jeg tar i bruk begrepet utover i oppgaven.

Uformell kunnskap og formell kompetanse

Å ha flerkulturell kunnskap refererer til ens livserfaringer, verdier og personlige ferdigheter (Sajjad 2016, 1). Å kunne kommunisere med andre på tvers av kultur er en form for personlig kunnskap som kan ha blitt til ved å observere og delta i et flerkulturelt samfunn (Båtnes 2012, 19). Denne type kunnskap kan for eksempel være et resultat av å vokse opp i et miljø der det er et stort mangfold kulturer som er i kontakt med hverandre. En annen form for uformell kunnskap er å vite hvordan en skal uttrykke seg i gitte situasjoner, ikke fordi det er teoretisk bevist, men fordi det er erfaring fra praksis som har vist seg å være nyttig (Dahl 2013, 139).

Begrepet *kompetanse* blir definert som å være kvalifisert til å fylle en stilling, opprettholde bestemte oppgaver eller uttale seg om et tema (Skau 2011, 57). Formell kompetanse vil si at en har bevisst teoretisk og praktisk kunnskap som læres i løpet av utdanningen, som senere kan anvendes i yrkeslivet (Sajjad 2016, 1). Dette kan blant annet være tillært lærdom fra litterære bøker eller studier (Båtnes 2012, 19).

Sajjads artikkel bruker begrepet *uformell kunnskap* for å beskrive det personlige aspektet, og *formell kompetanse* for å definere det teoribaserte. I arbeid med mennesker er det både et faglig og et personlig aspekt (Skau 2011, 58). Vi er avhengig av å danne en form for relasjon til klienten, og å kun anvende det ene eller det andre aspektet er ikke en løsning. Det er viktig å ta i bruk det faglærte for å kunne begrunne handlinger i praksis, men samtidig regnes det teoretiske som generelt og upersonlig (Ibid, 59). Derimot, er ens personlige erfaringer noe som kan tas med videre i møte med mennesker, men som ikke er spesifikt knyttet til yrket (Skau 2011, 60).

Anerkjennelse

Som mange av de andre begrepene som blir brukt i denne oppgaven, er også *anerkjennelse* et begrep som ofte brukes i dagligtalen. I hverdagspråket knyttes det til å få ros og bli beundret

som resultat av ens prestasjon, og dette kaller Anne-Lise Løvlie Schibbye for *ytre anerkjennelse*.⁶ *Indre anerkjennelse* fokuserer på å akseptere ens indre tanker og følelser.

Indre anerkjennelse har sammenheng med ulike psykiske temaer. Å ha dårlig selvopplevelse og selvfølelse kan være knyttet til mangel på indre anerkjennelse. Basert på psykodynamisk tenkning påpekes det at omsorg og felles, følelsesmessig deling er betydelig for hjernens funksjon og utvikling. Anerkjennelse kan minske klientens engstelse, og danne tillit (Gamst 2011, 43). At virkelighetsforståelse ikke blir møtt med indre anerkjennelse kan derfor skape usikkerhet, og føre til at klienten føler seg utrygg i samspill med barnevernspedagogen.

Å være anerkjennende innebærer å verdsette den andres opplevelser (Gamst 2011, 43). Axel Honneth skiller mellom tre nivåer av anerkjennelse (Axel Honneth 1996, sitert i Fylkesnes mfl. 2015, 83). Først og fremst er behovet for *kjærlighet*, at klienten skal få mulighet til å inngå i relasjoner der emosjon og empati er sentralt. Deretter er det individets *rettigheter*, at en skal bli behandlet på lik linje med andre i samfunnet. Sist, *solidaritet*, å bli verdsatt for ens individuelle egenskaper og prestasjoner i samfunnet. For at klientens behov blir møtt, krever det at barnevernspedagogene skal kunne være åpne, lyttende og være i stand til å sette oss inn i den andres opplevelsesverden (Holmsen 2011, 34). Barnevernspedagogen skal respektere den andres rett til subjektive opplevelser, og la dem selv sette ord på sine opplevelser og følelser for å unngå motstand og at de går i forsvar (Holmsen 2011, 34).

Anerkjennende kommunikasjon innebærer å lytte, prøve å forstå, akseptere, være tolerant og bekræftende (Holmsen 2011, 34). Begge parter skal ha mulighet til å stille krav i forholdet og det dannes da gjensidighet i relasjonen mellom disse. Klienten er et autonomt individ med rett til å bli behandlet som en delaktig part i samspill med barnevernspedagogen. Det er klientens tanker om egne erfaringer og situasjon som skal videreformidles til barnevernspedagogen, og det skal respekteres. Likevel er det barnevernspedagogens plikt å opprettholde klientens rett til å bli hørt, etter Lov av 17.mai.1814 Kongeriket Norges Grunnlov §104 (Grunnloven - Gr1).

Om klienten velger å uttrykke seg, er det viktig å være åpen og fleksibel, for å få til best mulig samarbeid (Gamst 2011, 122). I anerkjennende kommunikasjon er det ideelt at barnevernspedagogen er villig til å lytte og ikke begrense barnets rom for fri fortelling. I de

⁶ <http://anerkjennelse.com/author/admin> (1.4.2017)

fleste tilfeller er det en grunn til at individer er i kontakt med barnevernet. Personen kan være skjør, og vår handling kan avgjøre videre samspill. Å anerkjenne er så sentralt for klientenes identitetsutvikling at fraværet kan lede til krenkelsesopplevelser (Honneth 1996, sitert i Fylkesnes mfl 2015, 83). Anerkjennelse, empati og oppmerksomhet rettet mot klienten kan motivere barnet til å våge å fortelle fritt, uten å fokusere særlig på barnevernspedagogens forventninger (Ibid, 228). Det betyr at ikke-anerkjennende kommunikasjon kan føre til store konsekvenser.

Ikke-anerkjennende tilnærming har like kjennetegn som typiske asymmetriske samtaler, som betyr at kommunikasjonen bærer preg av dominans og ensidig autoritet (Gamst 2011, 44). Barnevernspedagogen gir ikke rom for at klienten kan tale fritt, og er mer fokusert på sitt eget motiv enn barnets utsagn. Denne formen for makt fra barnevernspedagogens side, kan føles undertrykkende for klienten, og resultere til hindring og brudd i kommunikasjon mellom barnevernspedagogen og barnet.

Drøfting

Det er sjeldent et ja eller nei-svar på hvordan arbeid skal utøves når det gjelder kommunikasjon og samarbeid med andre mennesker. Vi har jo normer og regler for hva som er akseptert oppførsel i samfunnet, men ting kan være litt mer komplisert innenfor arbeid relatert til barneverntjenesten. Vi har makt til å avgjøre den andres fremtid, og det er et stort inngrep på klientens privatliv. Det er snakk om et felt der barnevernspedagogen har mer enn én rolle overfor klienten, vi er både hjelper og kontrollør. Maktbruken kan være avgjørende i hvordan samarbeidet med klienten utvikler seg, og det viser til hvor viktig det er å være profesjonell i sitt arbeid. Derfor er det forståelig at mange frykter forvaltningen, spesielt familier med minoritetsbakgrunn.

Jeg skal derfor videre ta for meg hvilke temaer som kan være relevante med tanke på min problemstilling. Hva det vil si å være profesjonell tas opp, ettersom det er et tema som avgjør hvordan barnevernspedagogen skal handle i møte med klienter. Tolk tas opp med hensikt av å belyse hvordan bruk av en tredjepart istedenfor seg selv kan påvirke forholdet mellom barnevernspedagog og klient. Bruk av teori og praksis i forhold til profesjonalitet blir også diskutert, fordi det er relevant med tanke på bruk av flerkulturell kunnskap i praksis. Videre tar jeg opp hvordan min identitet som en flerkulturell barnevernspedagog kan være en

påvirkningsfaktor i møte med klienter med lik etnisitet og språkbakgrunn, ved å ta i bruk eksempler fra den vietnamesiske kultur.

Frykten for barnevernet

Mange barnevernsklienter med minoritetsbakgrunn har delt deres erfaringer med omverdenen. Det fantes både positive og negative opplevelser, mistro og tiltro, men frykt var ofte et gjennomgående tema (Fylkesnes mfl. 2015, 81). Oppfatningene som deles er blant annet at barnevernet tar barn fra deres foreldre, at barnevernet ikke går i dialog med foreldre, og at barnevernet diskriminerer (Ibid, 81). På grunn av barnevernets dårlige rykte, er det forståelig at foreldre er skeptiske og redde for å bli krenket når de er i kontakt med barnevernet.

Noen av studentene som deltok i Studentmangfoldsprosjektet fortalte at de opplevde at deres flerkulturelle bakgrunn ikke var en fordel, men heller en ulempe (Sajjad 2016, 3). Maktfratakelse og diskriminering var blant annet noe de og deres foreldre ble utsatt for (ibid, 3). Følelsen av å ikke bli anerkjent har vokst blant minoritetsgrupper, og har for mange ført til en skeptisk holdning overfor den norske forvaltningen.

Bruk av tolk

Det hender at barneverntjenesten tar i bruk tolk som en tredjepart i møte med klienter der det er mistanke om at språk kan være en barriere. Målet med dette er at det skal bidra til bedre forståelse mellom begge parter. Som tolk, er fokuset på muntlig tale (Dahl 2013, 171). Partene avhenger av at tolken skal kunne oversette all viktig informasjon som blir formidlet mellom barnevernspedagog og klient. Derfor er det viktig for tolken å ha god hørsel, god uttale på to språk, og evne til å følge med og reagere raskt (Ibid, 171).

Som tolk bør en ha kjennskap til både språket til partene og de ulike kulturene (Dahl 2013, 171). Å kjenne til det sistnevnte vil si at tolken er i stand til å sette seg i de ulike parters posisjon for å kunne formidle det som blir sagt korrekt. Tolken skal innta rollen som både barnevernspedagog og klient, og være deres stemme (Ibid, 171). Barnevernspedagogen skal ikke behøve å be tolken om å spørre hvordan klienten har det, men direkte spørre klienten for så å la tolken behandle den muntlige informasjonen, og deretter gjengi det til klienten på samme måte det var tiltenkt.

Ved å ta i bruk tolk kan det sikre gjensidig forståelse mellom parter, og opprettholde klientenes rett til å bli hørt og deltakelse i egen sak (Kjelaas & Eide 2015, 109). Klienten får en mulighet til å kommunisere med en i den offentlige forvaltningen på sitt morsmål, og får uttale seg om sin egen situasjon på sin måte. En del av språkbarrieren forsvinner ved at en tredjepart har trer inn for å tale på deres vegne.

I følge §§ 3 og 4 i *Retningslinjer for god tolkeskikk* fra 1997, gitt av Kommunal- og regionaldepartementet (KRD), skal tolken være upartisk, og kun tolke innholdet i det som blir sagt, ikke mer eller mindre.⁷ Likevel, er det fortsatt mulighet for tolken å mistolke det som blir sagt. Tolken er et autonomt individ, med egne tanker, holdninger og meninger. Det er en sjanse for at tolkens tolkning ikke er sann, men det er tolkens sannhet (Dahl 2013, 172).

Som barnevernspedagog er det viktig å være klar over at samtaler med klienter skal ha utgangspunkt i å lytte og forstå hvordan de selv opplever situasjonen sin, ikke vår forståelse av deres situasjon (Aadnesen & Hærem 2014, 132). Ved å medbringe en tolk inn i møter med klienter, risikeres det at informasjonen ikke reflekterer det partene fortalte i utgangspunktet. I en rapport kalt *Bruk av tolk i barnevernet*, av Integrerings- og mangfoldsdirektoratet, viser det seg at mange har erfart at tolken går over streken når det gjelder innblanding i barnevernssaker (IMDi 2008, 41. Sitert i Kjelaas & Eide 2015, 111). Tolken har trukket inn mer informasjon enn gitt, og inntatt en aktiv rolle i samtalene i form av å trøste og oppfordre klienter, og å endre, korrigere, og utelukke uttalelser (Keselman 2010a, Keselman 2010b. Sitert i Kjelaas & Eide 2015, 111).

I tillegg til at partene ikke kan garantere at tolken gjenforteller det som blir sagt, kan deres tilstedeværelse påvirke dynamikken i relasjonen (Kjelaas & Eide 2015, 109). I møte med barn kan det at en ekstra voksen er tilstede være et hinder for trygg og tillitsfull relasjonsdanning mellom barnet og barnevernspedagogen, og barnet kan bli enda mer bevisst på sine utsagn (Gamst 2011, 96; Keselman 2010, 327; sitert i Kjelaas & Eide 2015, 109). Slike misforståelser kan ha stor innvirkning på kommunikasjonen og relasjonen mellom barnevernspedagogen og klienten.

⁷ <https://www.tolkeportalen.no/For-tolker/Tolkens-yrkesetikk/> (14.4.2017)

Profesjonalitet

En av studentene som deltok i Studentmangfoldsprosjektet mente at å kunne samme språk som klienten var en fordel, med tanke på at det da ikke lenger var behov for tolk. En annen student uttalte derimot at morsmål ikke kan brukes når en skal være profesjonell, for det er norsk vi har brukt i utdanningen (Sajjad 2016). Vil det innebære at ved å trekke inn en annen kultur gis det mindre rom for profesjonalitet?

Å være profesjonell forbindes med det å være kompetent (Skau 2011, 43). Å opptre profesjonelt vil si å handle på den måte som er forventet av yrkesutøver, og at det er et faglig grunnlag bak handlingen. For å bli ansett som egnet til å gjøre arbeid innenfor et felt, er det nødvendig å ha en bestemt utdanning som videre gir den handlingskompetanse som trengs for å gjøre en god jobb i praksis. Samtidig kan profesjonalitet være så fokusert på det teoretiske at det kan bli sett på som upersonlig (Ibid, 43).

Teori versus praksis

Vanligvis er våre handlinger styrt av en allmenn og generell teori, som gir grunnlag for hvordan vi handler i konkrete situasjoner. Jeg opplever at teori ofte har første prioritet fordi “det er slik vi har lært det, og derfor er det slik det skal gjøres”. Ved å ta i bruk praksis som utgangspunkt for teori, får vi et nytt syn på hvordan teori og praksis kan tas i bruk i arbeid med mennesker. Synet går ut på at teoretiske forståelser baserer seg på praktisk kunnskap vi har fått gjennom handling (Thomassen 2006, 35). Forståelsen dannes først og fremst gjennom å handle, ikke ved å observere.

I følge bvl §6-3, har barn og unge som er i stand til å danne egne synspunkter, rett til å informeres og få anledning til å uttale seg om egen sak (bvl 1992). Praksis har derimot vist at klienter ikke nødvendigvis alltid forstår det barneverntjenesten formidler (Sajjad 2016, 4). Det oppstår misforståelser, forvirring og oppgitthet. Klienter ender opp med å signere eventuelle dokumenter bare for å få det unnagjort, uten nødvendigvis å forstå betydningen. Dette er et eksempel på hvordan det teoribaserte kan hindre muligheter for godt arbeid i praksis.

Teori gir oss grunnlag for hvordan vi handler i praksis. Det ligger en faglig begrunnelse for hvordan vi oppfører oss i møte med klienter (Skau 2011, 43). Likevel er det fortsatt rom for forbedring og utvidelse av hva som regnes som akseptert handling i møte med klienter innenfor barnevernsfeltet. Det er viktig å være oppmerksom på at teori ikke er sannheten. Det

er en rekke inntrykk og erfaringer vi har dannet oss og anser som fakta, i et forsøk på å forstå eller forklare sammenhenger mellom handlinger og situasjoner (Thomassen 2006, 33). Ved å ta i bruk noen elementer en selv antar er relevant, men utelater andre, vil teorien kun være en forenkling av virkeligheten (Ibid, 33). En slik forenkling er veldig generell, og derfor ikke alltid aktuell for alle scenarioer.

Enkelte studier viser at når klienten kobles til en barnevernspedagog med lik etnisitet, fungerer tiltakene bedre (Holm-Hansen, Haaland & Myrvold 2007, 199). Likevel er ikke “etnisk matching” mellom barnevernspedagog og klient blitt særlig akseptert i teorien (Holm-Hansen, Haaland & Myrvold 2007, 201). Grunnen til dette er blant annet tanken om at det kun er profesjonelle med samme etniske bakgrunn som kan dekke behovene og hjelpe de klientene med samme etnisitet (Prevatt-Goldstein 2002, sitert i Holm-Hansen, Haaland & Myrvold 2007, 199). Skepsisen til etnisk kobling handler om at en barnevernspedagog med lik etnisitet og språkbakgrunn er til mer hjelp enn barnevernspedagoger uten lik etnisitet som klienten. Det jeg undrer over er hvor relevant dette er i arbeid med klienter. Hensikten med etnisk kobling er for å få en dypere fellesforståelse mellom barnevernspedagog og klient med samme etniske bakgrunn (Sajjad 2016, 5). Hvis klienten får den hjelpen som trengs for å få til det som er best for barnet, hvor viktig er det at etnisiteten har spilt en rolle i det?

Samtidig er det viktig å ikke kun være avhengig av kultur og etnisitet som grunnlag. Det er en grunn til at teorien har blitt hyppig tatt i bruk i feltet, og mye av det kan fortsatt brukes som handlingsgrunnlag. Det er viktig å kunne balansere mellom praksis og teori - å kunne ta i bruk teori uten at enkeltindividets opplevelsesverden forsvinner. Schibbye vektlegger at anerkjennelse av den andres tanker, meninger og verdier er en viktig del av å arbeide med mennesker, og å være avhengig av teori kan bidra til at anerkjennelse av klienter fort blir glemt.⁸

Å være personlig er en stor del av å arbeide med mennesker (Skau 2011, 44). Teori har lite makt og relevans om den fratår vår evne til å være medmennesker. I møte med profesjonelle vil klienter ofte føle at makten er hos yrkesutøver (Skau 2013, 73). Å åpne opp om vanskelige temaer er utfordrende for majoriteten, spesielt hvis en er i en posisjon der en føler seg underlegen. Å handle først og deretter lære av erfaringen, viser at barnevernspedagogen er et

⁸ <http://anerkjennelse.com/author/admin> (1.4.2017)

menneske som ikke alltid har alle svar og løsninger. Ved å fremstå som perfekt og feilfri gjør det ikke lettere for klienten å dele sine problemer med den profesjonelle (Ibid, 73). I relasjoner er det ofte forventet å dele like mye av seg selv som den andre gjør. Om den profesjonelle barnevernspedagog forventer at klienten skal fortelle om sin situasjon, er det rimelig og rettferdig overfor klienten at barnevernspedagogen også tør å vise en del av seg selv.

Språk er kultur - Å frata klientens identitet

Ifølge tall hentet fra Statistisk Sentralbyrå, var det igangsatt 10 069 omsorgstiltak i 2015.⁹ Som tidligere nevnt, er flesteparten av barn og unge som får hjelp i form av omsorgstiltak etnisk norske, men det utelukker ikke at barn med innvandrerbakgrunn også får denne hjelpen. I 2013 publiserte Fontene “Klar tale om tapt språk”, som handler om barn og unge som føler de mistet en del av sin identitet når deres morsmål ble fratatt i møte med barnevernet (Liane 2013, 4). En av ungdommene delte sin historie om å måtte flytte inn i en fosterfamilie på ekstremt kort varsel. Den uforventede endringen i hennes liv førte til at hun ikke lenger hadde noen å kommunisere på sitt morsmål med, og det endte opp med at språket forsvant fra hennes liv. Flere av ungdommene poengterer at morsmålet forsvinner i møte med barnevernet. Ungdommen forteller videre at språk er med på å definere oss, og at hun ikke føler seg komplett når hun ikke lenger kan morsmålet sitt.

Å være i kontakt med barnevernet kan være skremmende for mange minoritetsgrupper, spesielt med tanke på deres frykt for å bli misforstått og krenket. Å ikke mestre språket i det landet man oppholder seg i kan føre til at man føler seg utelukket og isolert fra samfunnet (Olsen 2011, 115). At en barnevernspedagog kan snakke samme språk som klienten kan få en del av fremmedfrykten, fra klienten sin side, til å minske. Språk er tross alt essensielt for å kunne kommunisere med hverandre og danne en fellesforståelse. Et felles språk kan knytte et bånd mellom klienten og barnevernspedagogen. Det er tross alt gjennom språk vi skaper virkelighet og forståelse (Ibid, 119). Klienten kan muligens føle at det er en felles tilhørighet mellom partene, for så å føle seg trygg nok til å danne en tilknytning til barnevernspedagogen.

⁹ <https://www.ssb.no/sosiale-forhold-og-kriminalitet/statistikker/barneverng/aar/2016-07-01> (12.4.2017)

Kulturell forforståelse

Fra naturens side har mennesker et instinktivt behov for å tolke og kategorisere omgivelser og andre mennesker for å klargjøre om de er en trussel eller ikke (Salole 2013, 67). Det er nok en grunn til at utsagnene relateres til en bestemt gruppe, men det betyr likevel ikke at det gjelder for absolutt alle. Det er fort gjort å skyldte på kulturisme; at handlingene er basert på deres kultur (Dahl 2013, 71).

Et annet punkt studentene tok opp var at flerkulturell bakgrunn ikke automatisk kvalifiserer til gode holdninger og rettferdig oppførsel overfor klienter med minoritetsbakgrunn (Sajjad 2016, 4). Mange land er fortsatt preget av klasseforskjeller og kastesystemet. Selv er Oslo en dividert by med et skille mellom østkant og vestkant¹⁰, der hvilken del av byen en er oppvokst i kan påvirke andres syn på personen. Det er snakk om et klasseskille, der vestkanten regnes som de rike og østkanten som de fattige. I min venneskilde, blir ofte barn som har vokst opp på vestkanten omtalt som sosser som bare bruker pappas penger, mens barn fra østkanten stjeler og tar dop. Selv har jeg vokst opp på østkanten, og det var senest i år at en medstudent som vokste opp utenfor Oslo spurte meg om jeg “var en sånn gangster?”, og skjulte ikke sin forbauselse over at en så “søt og uskyldig” person var oppvokst i Groruddalen. Dette understreker hvor stor rolle vår forforståelse har i møte med mennesker. Forforståelser er tankene en har gjort seg på forhånd før en kommer inn i situasjonen. Det er antagelser, forventninger og tolkninger av situasjoner basert på tidligere erfaring (Thomassen 2006, 36).

Morsmålet mitt er vietnamesisk, og er det språket jeg eventuelt kunne ha brukt i møte med klienter fra Vietnam. Mens bruk av morsmål kan føre til bedre forståelse mellom partene, er det viktig å være oppmerksom på forforståelsene en har overfor ulike aspekter ved ens kultur. For ved å ta i bruk språket, kommer kulturen med på kjøpet. Under oppveksten har jeg blitt fortalt om hva som er stereotypisk for de som er oppvokst i de forskjellige stedene i Vietnam av mine foreldre og slektninger. Skillet som finnes i Oslo i dag, fantes også i Vietnam i 1954. Under Vietnamkrigen ble landet delt i Nord-Vietnam og Sør-Vietnam.¹¹ Selv om krigen endte for over 42 år siden, er ulikhetene vietnamesere fra ulike regioner føler fortsatt aktuell til en viss grad. Jeg har blitt fortalt av både jevnaldrende og eldre at vietnamesere fra Nord er høylytte og frekke, mens vietnamesere fra Sør er mer moderne og sofistikerte. Poenget med dette eksemplet er at lik etnisk opprinnelse ikke automatisk tilsvarer lik forståelse og verdier.

¹⁰ <https://lokalhistoriewiki.no/index.php/%C3%98st- og vestkant i Oslo> (30.3.2017)

¹¹ <https://snl.no/Vietnam> (30.3.2017)

Det er viktig å ikke bare være bevisst på forskjeller i det norske samfunnet, men også forskjellene mellom ulike grupper og individer innenfor en kultur (Kasin 2008, 58). Som barnevernspedagog er det viktig å ha et åpent sinn, og ikke la den generelle kategoriseringen av mennesker påvirke ens evne til å handle uten forforståelser. Vi tenker og forstår ting på forskjellige måter, og det er viktig å kommunisere for å få kunnskap om hverandres virkelighet (Aadnesen & Hærem 2014, 132).

Profesjonell- og egenidentitet

Klienter med innvandrerbakgrunn har rapportert at mangel på kunnskap om familieforhold og religion hos barnevernspedagogen gjør det mer krevende for klienten å dele sin selvforståelse og verdioppfatning (Bø 2010, 213). Med min bakgrunn vil jeg si at jeg har en relativ god forståelse når det kommer til den vietnamesiske kultur.

Mine foreldre har oppdratt mine søsken og meg med innflytelse fra den vietnamesiske kultur og verdisyn. Jeg har lært at jeg skal respektere de som er eldre enn meg, og vet at det er vanlig å gjengi foreldrenes kjærlighet ved å senere ta vare på dem når den tid kommer (François 1982, 158). Familie og slektninger er en stor del av det vietnamesiske samfunn. I Vietnam er de største religionene buddhismen og kristendommen.¹² I løpet av oppveksten har jeg hatt innflytelse fra begge religioner, med tanke på at min far er katolikk og min mor en tidligere-buddhist. Ved å ta med denne erfaringen og kunnskapen videre i livet, kan jeg ta det med meg i møte med klienter med lik etnisitet og språkbakgrunn, i håp om å skape en god og tillitsfull relasjon.

Som profesjonell barnevernspedagog bør man bruke egne livserfaringer som ressurs for å hjelpe klienten (Skau 2013, 74). Det betyr ikke at barnevernspedagogen skal bruke klientens tid som egne terapitimer, men bruke sin erfaring for å kunne relatere seg til klienten og gjøre seg mer menneskelig i møte med klienter. Personlige erfaringer og den bearbejdede, uformelle kunnskapen er tross alt med på å utgjøre en del av barnevernspedagogens kompetanse (Ibid, 74).

Likevel kan det faktum at jeg har flerkulturell bakgrunn være en stor utfordring for meg som profesjonell i praksis. Med tanke på at språk er kultur, og at jeg er tospråklig, kan det fort

¹² https://snl.no/Religion_i_Vietnam (18.4.2017)

skape vansker for meg som yrkesutøver når det oppstår kulturelle uenigheter. Å være tospråklig henger ofte sammen med det å være tokulturell; å tilhøre en kombinasjon av to ulike kulturer (François 1982, 157). Når jeg i denne oppgaven bruker *kultur* som en fellesbetegnelse om mennesker med felles språk, verdier, levemåter og tradisjoner, vil det bety at en med tokulturell oppvekst har blitt påvirket av mer enn et meningsfellesskap.

Jeg er født og oppvokst i Norge. Mine foreldre er førstegenerasjonsinnvandrere. Jeg har vokst opp med innflytelse fra to kulturer med levemåter som kolliderer til tider. Under oppveksten har mine foreldres oppdragelsesmetode vært påvirket av vietnamesisk tradisjon, og tilpasning til den norske lovgivning og livsvilkår. Til tross for å være nokså godt integrerte, har de utvilsomt brakt med seg vietnamesiske holdninger som ikke stemmer overens med det norske samfunnets standard den dag i dag. Forskjellen mellom mine foreldre og meg har blitt stadig mer synlig på grunn av utdanningen jeg har fått i det norske skolesystem. Å finne balansen mellom hvilke holdninger og verdier fra de ulike kulturene som skal utgjøre en stor del av mitt syn er en utfordring, spesielt når de kan utgjøre en stor faktor i samspill med klienter.

I møte med vietnamesiske klienter kan det være krevende å oppfylle kravene som stilles overfor meg som yrkesutøver, og som en del av de ulike kulturene. I Vietnam har respekt for eldre stor betydningen.¹³ Yngre søker ikke konfrontasjon med eldre, og vet at de er rangert lenger nede i hierarkiet. Dette gjenspeiles i det vietnamesiske språk, spesielt i dagligtalen. I muntlig tale refererer man til andre og seg selv basert på alder, kjønn og klasse. Avhengig av aldersforskjellen kan en yngre kvinne for eksempel kalle en eldre mann for “eldre bror” eller “onkel”. En som er eldre refererer til yngre som “yngre bror/søster” eller simpelthen “barn”. Dette tydeliggjør hvor stor betydning ens tittel har. Jo større aldersforskjellen er, desto mer respekt forventes det av den yngre.

Om dette synet tar overhånd i møte med vietnamesiske klienter, kan min rolle og resultatet av samspillet bli meget påvirket. I kontakt med eldre, blant annet klienters foresatte, kan deres forventning av meg som yngre være at jeg skal handle ut ifra deres meninger og holdninger til situasjonen. Min makt til å bestemme settes på prøve ved at min rolle som både etnisk vietnameser og profesjonell barnevernspedagog kolliderer. Å være uenig med eventuelle utsagn kan anses som uforskammet og respektløst. I møte med barn og unge derimot, er det

¹³ <http://www.kulturstudier.no/land/studere-i-vietnam/finnes-det-en-vietnamesisk-vaeremate/>
(20.4.2017)

stor sjanse for at rollene reverseres. Jeg har da blitt den eldre som barnet, i følge tradisjonen, er forpliktet til å respektere. Det er stor risiko for at barnet føler seg undertrykt, og dermed kan dette føre til at barnet ikke tør å åpne seg og hemmer deres mulighet til å tale fritt med meg.

Hjelper og kontrollør

Som barnevernspedagog er jeg både hjelper og kontrollør. Å innta rollen som både hjelper og kontrollør kan regnes som motsetninger. På den ene siden skal vi hjelpe klienten og få til det beste for barnet. På den andre siden så styres rollen av lovgivning som må følges. Noen ganger kan makten skjule seg i tanken om å hjelpe, ved at vi legitimerer maktbruket som den eneste måten klienten kan få den hjelpen som trengs (Skau 2013, 39). Skillet mellom hjelper og kontrollør er vanskelig å sette fingeren på. Noen ganger er det behov for å ta i bruk den makten vi har for å kunne hjelpe, selv om det kan resultere i skader på et annet område (Ibid, 40). Ubalanse i dette systemet kan skape vansker i relasjon med klienter, og muligens føre til en oppfatning av overgrep og at klienters behov ikke blir møtt.

At vi som barnevernspedagoger skal ta hensyn til hva som er best for barnet kan være av vår egen vilje til å bedre ens liv, men også fordi det er fastsatt i barnevernloven (bvl 1992, §4-1). Makten vi har som kontrollør kan derfor være så preget av teoretisk og lovbasert grunnlag at den kan være mer skadelig enn hjelpsom, samtidig som at vi som hjelper kan bli så oppslukt i å oppfylle klienters krav at vi nøyer oss med kortvarige løsninger, istedenfor en god løsning på lang sikt (Skau 2013, 33).

Å være en hjelper assosieres med å ville forbedre andres livssituasjon (Skau 2013, 38). Ideelt skal barnevernspedagogen gi klienten rom for å være et autonomt individ i egen sak. Som hjelper skal en respektere klienters ønsker og være så lite kontrollerende som mulig (Ibid, 39). Derimot kan fokuset på at klientens standard skal bli møtt, gjøre det vanskelig å ta i bruk nødvendig makt for å få til det beste for barnet, i frykt for at det kan føles som et overgrep.

Michel Foucault beskriver makt som noe som blir til ved at den er satt i aksjon (Foucault 1982, sitert i Skau 2013, 34). Makt påvirker andres handlingsmåter ved at den strukturerer deres mulighet for handling, og dermed blir resultatet av møtet også påvirket. Det vil si at for å kunne utøve makt må det være en fri handling å utøve makt på. Med denne tankegangen

betyr det at makt og frihet utfyller hverandre. Likevel kan bruk av makt på etisk eller uetisk måte fremme eller hemme vår effektivitet til å bedre klientens situasjon (Skau 2013, 37).

Jeg har valgt å bruke en definisjon av *etikk* som er verdibasert eller prinsippbasert refleksjon av egne holdninger, handlinger, og tanker for å opprettholde de verdiene en setter høyt (Lingås 2000, sitert i Eide 2013, 53). Etikk assosieres ofte med ens tanke om hva som er rett eller galt. Det vil si at våre vurderinger og handlinger er preget av de verdier og prinsipper vi har. Som barnevernspedagog er det viktig å være bevisst på hvor mye handling og tenkemåte påvirkes av kulturelle holdninger og verdier (Glomseth 2012, 179).

Enten vi handler etisk eller uetisk vil vår handling og oppførsel ha en stor betydning for klienten (Eide 2013, 48). Vår væremåte ovenfor den andre kan avgjøre om de føler seg anerkjent eller undertrykt. Derfor er både følelser og fornuft viktige elementer når det er snakk om etiske utfordringer (Ibid, 57). Følelser gjør en mer tilgjengelig i møte med klienten. Ved å vise følelser anerkjenner vi den andres ståsted og situasjon. Ved å reagere på den andres situasjon vil det engasjere oss til å bruke fornuften for å finne en løsning. Ved å bruke fornuft tenker vi oss grundig om, for deretter å aktivt søke uformell kunnskap og formell kompetanse som kan bidra til å bedre klientens hverdag.

Loven gir oss handlerom i den form av at det til tider er behov for skjønnsmessig vurdering i enkelte saker (Bie 2014, 70). Å anvende profesjonelt skjønn er å benytte lovens bestemmelser samtidig som faglig grunnlag tas i bruk i hver enkelt sak (Aadnesen 2014, 105). I hver situasjon der det er behov for skjønnsmessig vurdering er det viktig å være bevisst på egne forforståelser og tanker. Som at hver klient er et eget individ, er barnevernspedagoger også autonome mennesker med egne tanker og meninger. Vi er ikke roboter uten følelser, og vår skjønnsmessige vurdering kommer til å være preget av våre egne følelser, verdier og holdninger. Det betyr ikke at vi skal vende ryggen til lov og yrkesrelatert tradisjon, vi er tross alt bundet til tillatte handlingsalternativer innenfor feltet (Ibid, 105). Det vi derimot kan gjøre, er å forklare beslutningen, situasjonen og handlingsgrunnlaget til klienten på en måte som får denne til å forstå avgjørelsen.

Som både hjelper og kontrollør er det vårt ansvar å sørge for at det danner seg en felles forståelse mellom barnevernspedagog og klient. Det er min oppgave å kommunisere på den måten at budskapet kommer tydelig fram, samtidig som at klientens eget syn på saken ikke

blir glemte. At klienten skal få mulighet til å uttale seg om egen sak innebærer at jeg skal gjøre mest mulig for å sørge for at det klienten sier, faktisk er det han eller hun mener. Det er jeg som til syvende og sist tar beslutningen i barnevernsrelaterte saker, og har makt til å gjøre et stort inngrep i den andres liv. Dette innebærer at jeg som profesjonell yrkesutøver har et stort etisk ansvar for å ikke misbruke denne makten (Skorstad 2013, 195).

Avslutning

For å sikre barn og unges oppvekstvilkår er det viktig å sette klienten først. Barnets beste skal være den viktigste prioriteten for barnevernspedagogen, derfor er det avgjørende å sørge for at barnet blir anerkjent. Anerkjennende kommunikasjon innebærer å lytte, prøve å forstå, akseptere, være tolerant og bekreftende. Begge parter skal ha mulighet til å stille betingelser i forholdet. Ved at begge parter kan stille krav til hverandre dannes det gjensidighet i relasjonen.

Når det er flere kulturer og språk innblandet, er det viktig å anerkjenne den andres virkelighetsforståelse og det den har å si. Uavhengig av om en er enig eller uenig, er gjensidig forståelse og respekt for hverandres syn og ståsted avgjørende for god relasjonsdanning mellom barnevernspedagogen og klienten. Med et godt samarbeid mellom partene er det lettere å komme til enighet og igangsette tiltak som kan hjelpe klienten.

Å anvende uformell kunnskap og formell kompetanse for å få til et godt resultat og økt handlingskompetanse er utfordrende, enten dette er andres eller din egen. Innblikk i hvor ulike ens syn og verdier kan være, har fått meg til å reflektere over hvor individuell en egentlig er, og hvor mye ens egen forforståelse, holdninger og tankegang kan variere fra andre personer. Det har fått meg til å bli enda mer bevisst på at klienters opplevelser er unike, akkurat som at mine erfaringer er unike. Dette kan brukes som utgangspunkt for å danne bedre relasjon med fremtidige klienter. Vi har særegen, uformell kunnskap som kan tas i bruk for å danne en fellesforståelse. Likevel er det viktig å være bevisst på hvilke utfordringer denne kunnskapen kan medbringe. Som tidligere nevnt, blir kulturen automatisk innblandet som følge av å ta i bruk et bestemt språk. Med tanke på at språk og kultur både kan fremme og hemme god relasjonsdanning ved eventuelle uenigheter, er det viktig å bruke skjønn og vurdere effektiviteten av, for eksempel morsmål i møte med klienter, basert på situasjonen der og da.

Alt i alt, er det om barnevernspedagogen er genuin og er seg selv det som betyr noe for klienten. De skal kunne føle seg komfortable og trygge nok rundt deg til å ville snakke om sensitive temaer, og da skal en som profesjonell barnevernspedagog, være villig til å lytte og hjelpe. Når noen forteller noe personlig, burde det være en selvfølge å lytte til det de har å fortelle. For å virkelig gjøre det som er best for barnet, er det nødvendig å høre på hva de har å si, og sammen prøve å finne løsninger som fungerer best.

Min konklusjon er at det ikke er et korrekt og uforanderlig svar på hvordan en barnevernspedagog skal ta for seg de ulike temaene jeg har brakt opp. Å ta i bruk egen uformell kunnskap og erfaring i møte med klienter kan både være en ressurs, men også være en ulempe i enkelte tilfeller. Det er viktig å være bevisst på hvilken setting en befinner seg i når ens egen kultur og språk tas i bruk, slik at klienten føler seg anerkjent og ikke krenket.

Litteraturliste:

- Aadnesen, Bente Nes & Hærem, Eva. 2014. *Barnevernets undersøkelse*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Al-Araki, Magid. 2007. *Kulturanalyse. Et verktøy for god kommunikasjon mellom mennesker*. Oslo: Cappelen Akademisk Forlag
- Bie, Turid. 2014. "De juridiske rammene for barnevernets undersøkelse". I *Barnevernets undersøkelse*. Red. Aadnesen, Bente Nes & Hærem, Eva. Oslo: Universitetsforlaget.
- Båtnes, Per Inge & Egden, Sissel. 2012. Oslo: *Flerkulturell forståelse i praksis*. Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Dahl, Øyvind. 2013. *Møter mellom mennesker. Innføring i interkulturell kommunikasjon*. Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Eide, Solveig Botnen. 2013. "Hva er etikk?". I *Etikk - til refleksjon og handling i sosialt arbeid*. Red. Eide, Solveig Botnen & Skorstad, Berit. Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Fylkesnes, Marte Knag, Anette C. Iversen, Ragnhild Bjørknes & Lennart Nygren. 2015. *Frykten for barnevernet. En undersøkelse av etniske minoritetsforeldres oppfatninger*. Oslo: Universitetsforlaget.
- François, Grosjean. 1982. *Life With Two Languages. An Introduction to Bilingualism*. Cambridge, Massachusetts & London, England: Harvard University Press.
- Gamst, Kari Trøften. 2011. *Profesjonelle barnesamtaler. Å ta barn på alvor*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Glomseth, Cecilie. 2012. "Tverrkulturell veiledning - på veien til jobb". I Oslo: *Flerkulturell forståelse i praksis*. Red. Båtnes, Per Inge & Egden, Sissel. Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Holm-Hansen, Jørn, Thomas Haaland & Trine Myrvold. 2007. *Flerkulturelt barnevern. En kunnskapsoversikt*. Oslo: NIBR.
- Holmsen, Merete. 2011. *Samtalebilder og tegninger - en vei til kommunikasjon med barn i vanskelige livssituasjoner*. Oslo: Cappelen Damm Akademisk.

- Kasin, Olav. 2008. "Flerkulturell - hva er det og hvem er de?". I *Profesjonsutøvelse og kulturelt mangfold - fra utsikt til innsikt*. Red. Otterstad, Ann Merete. Oslo: Universitetsforlaget.
- Kjelaas, Irmelin & Eide, Ketil. 2015. *Barnets stemme i tolkemedierte samtaler*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Liane, Vibeke. 2013. "Klar tale om tapt språk". I *Fontene* 06.13:4-5.
<https://www.buyandread.com/next/reader.htm?date=20130515&pub=fontene>
(8.3.2017)
- Lov av 17.juli.1992 nr.100 *Lov om barneverntjenester* (Barnevernloven - bvl).
- Lov av 17.mai.1814 Kongeriket Norges Grunnlov (Grunnloven - Gr1).
- Olsen, Benedicte C. Rappana. 2012. "Språklige og kulturelle barrierer i møte mellom helsearbeidere og kvinner med minoritetsbakgrunn". I *Multikulturell teori og flerkulturell praksis. Artikler om norsk minoritetspolitikk*, red. Bø, Bente Puntervold. Oslo: Abstrakt forlag.
- Sajjad, Torunn Arntsen. 3.4.2016. *Uformell kunnskap og formell kompetanse blant studenter og yrkesutøvere med minoritetsbakgrunn*.
https://www.idunn.no/tnb/2016/03-04/uformell_kunnskap_og_formell_kompetanse_blant_studenter_og_ (1.3.2017)
- Salole, Lill. 2013. *Krysskulturelle barn og unge. Om tilhørighet, anerkjennelse, dilemmaer og ressurser*. Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Skau, Greta Marie. 2011. *Gode fagfolk vokser. Personlige kompetanse i arbeid med mennesker*. Oslo: Cappelen Damm Akademisk.
- Skau, Greta Marie. 2013. *Mellom makt og hjelp - Om det flertydige forholdet mellom klient og hjelper*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Skytte, Marianne. 2008. *Etniske minoritetsfamilier og sosialt arbeid*. Oslo: Gyldendal Akademisk.

Vedlegg 1:

Selvvalgt pensum i emne 3.5 Bacheloroppgaven:

Båtnes, Per Inge & Egden, Sissel. 2012. Oslo: *Flerkulturell forståelse i praksis*. Oslo: Gyldendal Akademisk. Kapittel: 5, 7, 9 & 13 (35 sider)

Fylkesnes, Marte Knag, Anette C. Iversen, Ragnhild Bjørknes & Lennart Nygren. 2015. *Frykten for barnevernet. En undersøkelse av etniske minoritetsforeldres oppfatninger*. Oslo: Universitetsforlaget. (15 sider)

François, Grosjean. 1982. *Life with Two Languages. An Introduction to Bilingualism*. Cambridge, Massachusetts & London, England: Harvard University Press. Kapittel: 3-6 (219 sider)

Holm-Hansen, Jørn, Thomas Haaland & Trine Myrvold. 2007. *Flerkulturelt barnevern. En kunnskapsoversikt*. Oslo: NIBR. Kapittel: 2, 5 & 9 (83 sider)

Otterstad, Ann Merete. 2008. *Profesjonsutøvelse og kulturelt mangfold - fra utsikt til innsikt*. Oslo: Universitetsforlaget. Del 1 - s. 29-108 & del 2 (134 sider)

Kjelaas, Irmelin & Eide, Ketil. 2015. *Barnets stemme i tolkemedierte samtaler*. Oslo: Universitetsforlaget. (13 sider)

Sajjad, Torunn Arntsen. 3.4.2016. *Uformell kunnskap og formell kompetanse blant studenter og yrkesutøvere med minoritetsbakgrunn*.

<https://www.idunn.no/tnb/2016/03->

[04/uformell kunnskap og formell kompetanse blant studenter og](https://www.idunn.no/tnb/2016/03-04/uformell_kunnskap_og_formell_kompetanse_blant_studenter_og) (1.3.2017)

(6 sider)

Vedlegg 2:

Selvvalgt pensum i emne 3.4: Fordypningsverksteder

Verksted 2 - Språk og virkelighet:

Blakar, Rolv Mikkel. 2006. *Språk er makt*. Oslo: Pax Forlag.

«Språk er makt 1970-2005 Bakgrunn og problemstillinger» + kapittel 1-3 (104 sider)

Verksted 7 - Minoritetsbarnevernet:

Al-Araki, Magid. 2007. *Kulturanalyse. Et verktøy for god kommunikasjon mellom mennesker*. Oslo: Cappelen Akademisk Forlag. Kapittel 1-4 (103 sider)